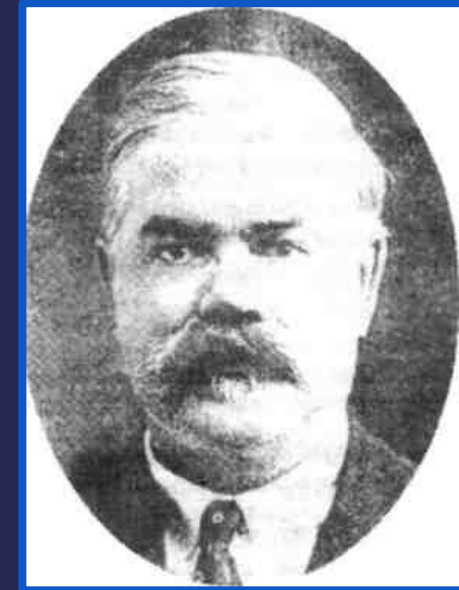

6 червня 1882 р. в селі Сріблянка Бахмутського повіту Катеринославської губернії (нині Артемівський район Донецької області) в сім'ї відставного унтер-офіцера Юхима Олексійовича Шаповала та Наталії Яківни Шаповал народився син Микита. У 1888 – 1889 рр. навчається у церковнопарафіяльній школі. Злиденне життя сім'ї заставило Микиту з раннього віку наймитувати поденщиком у місцевих заможних селян, на шахті та в паровозному депо. Одночасно навчається у Варваропільській (м. Первомайськ Луганської області) та Петро-Мар'ївській народних школах. Освіченість дозволяє Микиті займати посади «конторських» працівників. Протягом 1896-1898 рр. навчається в Комишувахській двокласній школі Міністерства народної освіти с. Комишуваха Луганської області, після закінчення якої працює помічником лісничого та займає інші посади.

Портрет Микити Шаповала

Село Сріблянка

Шаповал Микита Юхимович

ШАПОВАЛ (СРІБЛЯНСЬКИЙ) МИКИТА ЮХИМОВИЧ

(8.06.1882р. — 25.11.1933р.)

Велетень із Донбасу, вірний син України Микита Юхимович Шаповал в історії української революції і світовій науці займає почесні місця.

За професією лісничий, український соціал-революціонер за політичним покликанням, поет і публіцист за натхненням, людина-вулкан за темпераментом, невиснажений організатор і непохитний лідер, він вніс вагомий внесок у розвиток лісівництва, української літератури, журналістики, історії і соціології. Ним зроблені філософські тлумачення національних проблем, розроблені засади української визвольної ідеології.

У лютому 1919 року М. Шаповал виїхав за кордон і більше в Україну не повернувся. Якийсь час він був аташе дипломатичної місії УНР в Швейцарії, її секретарем в Угорщині, а в жовтні 1919 року був відряджений у справах місії до Праги як радник Директорії з культурно-просвітницьких справ за кордоном.

Йому доручалося вести культурно-просвітницьку роботу серед військовополонених та біженців і всіх українських громадян, які перебували на території Чехословацької Республіки. В цій країні він залишався до кінця життя.

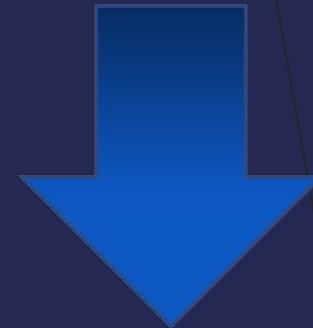

Політичний і громадський діяч, публіцист, соціолог, поет – Микита Шаповал

Громадсько-політичну діяльність М. Шаповала в еміграції можна хронологічно поділити на два періоди за результатами діяльності:

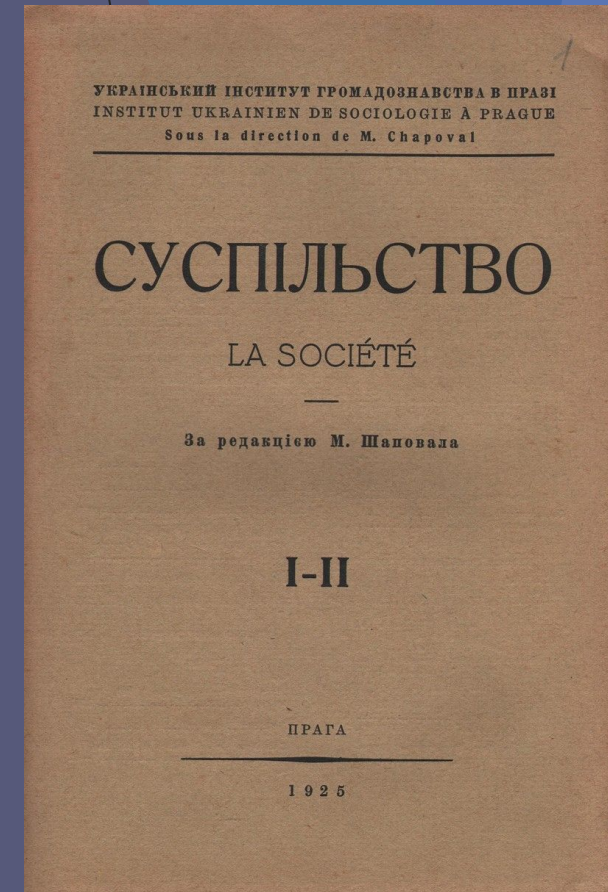

Перший період (квітень 1919 року – травень 1925 року) характеризується успішним розвитком зніційованих М. Шаповалом плідних відносин української еміграції з чехословацьким урядом, наслідком яких стало створення в Празі Українського Громадського Комітету – допомогової організації, завдяки якій постали в Чехословаччині перші українські високі школи за кордоном.

Другий період пов'язаний з активною партійною роботою, наслідком якої стало очолене ним об'єднання українських есерів у Чехословаччині 1929 року, плідна праця Українського Соціологічного Інституту в Празі та Українського Робітничого Університету як закладів, необхідних для дослідження соціологічного підґрунтя для наукового вироблення шляхів визволення України та відновлення її державності.

М. Шаповал не залишав ідею об'єднання українських еміграційних сил. У листуванні М. Шаповала з М. Цеглинським у червні 1925 року йшлося про заснування Українського Видавничого Фонду в Америці, а також про організацію Українського Революційно-Визвольного Союзу, який об'єднував групи М. Шаповала, М. Галагана і М. Кураха. Декларація Союзу, яку виробив М. Шаповал і яку було опубліковано в “Українській Громаді” – органі “Оборони України”, визначала основне завдання новостворюваного союзу, а саме – організація і підготовка на місцях сил, спроможних взяти на себе керівництво революційною акцією проти окупаційних режимів з метою їх повалення і творення Української Республіки.

Відкриття 1 листопада 1925 року в Празі Українського Соціологічного Інституту.

У цій події вирішальну роль відіграв М. Шаповал, для якого заснування соціологічного інституту було давньою мрією і важливою метою його наукової та навіть політичної діяльності ще від часів, коли М. Чечель запрошував його до Відня читати лекції у віденському Соціологічному Інституті (грудень 1920 року).

бокл).

ВІДЕНСЬКОМУ СОЦІОЛОГІЧНОМУ ІНСТИТУТІ (ГРУДЕНЬ 1920

ЧЕЧЕЛЬ ЗАПРОШУВАВ ЙОГО ДО ВІДНЯ ЧИТАТИ ЛЕКЦІЇ У

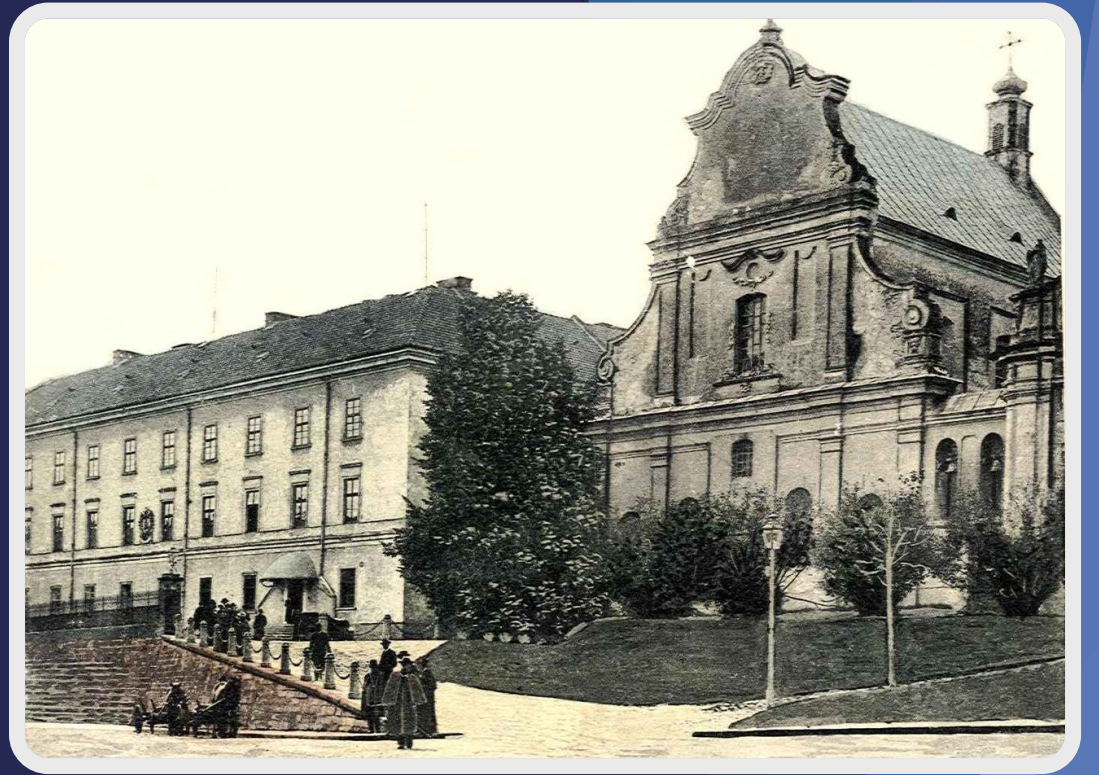
Українське Соціологічне Товариство в Празі з М. Шаповалом на чолі дало початок Українському Інституту Громадознавства.

- Український Інститут Громадознавства (УІГ), заснований 1925 М. Шаповалом у Празі на базі існуючого там філіялу Укр. Соціологічного Інституту у Відні з відділами: соціології і політики, народознавства та економіки й техніки; 1926 — 29 при УІГ діяв заочний Укр. Робітничий Інститут.
- УІГ видав серію збірників «Суспільство» (1926 — 27), його органом був ж. «Нова Україна» (1922 — 28). З УІГ було пов'язане видавництво «Вільна Спілка» в Подебрадах; до 1928 УІГ видав 46 більших праць. УІГ мав чималу бібліотеку, як також під його управою був Український Національний Музей у Празі, заснований 1923.

Український Інститут Громадознавства

Важливою віхою громадської діяльності М. Шаповала були його поїздки до Сполучених Штатів Америки 1927 року та до США і Канади 1930 року, під час яких він розгорнув широку лекторську діяльність у багатьох містах цих країн, чим заклав основу для заснування в Празі дітища Українського Соціологічного Інституту – **Український Робітничий Університет.**

Факти існування УРУ

- ✓ Організаційний комітет УРУ було утворено за одними даними 30 квітня, за іншими - 1 липня (остання дата є більш ймовірною) 1927 р. у Празі. До його складу увійшли визначні громадські діячі, члени Головного політичного комітету Закордонної організації УПСР - М. Шаповал (голова), Н.Григоріїв (заступник), М.Мандрика (секретар), Л. Кобилянський, С.Довгаль, Б.Залевський, К.Станіславський, Л. Клименко, М.Косенко.
- ✓ Слід наголосити, що саме М.Шаповал та Н.Григоріїв доклали найбільше зусиль для створення та налагодження роботи університету. Вони не лише ініціювали та здійснили організацію університету, а й провели величезну підготовчу роботу у США та Канаді, без чого УРУ навряд чи міг існувати, бо головним джерелом його фінансування були пожертви і внески українських працівників та організацій з Америки.

- ✓ З листопада 1927р. почався набір бажаючих на матуральні курси при УРУ - спеціальний відділ заочної середньошкільної освіти.

Матуральні курси

Отже, розглядаючи громадсько-політичну діяльність М. Шаповала в еміграційні роки, можна стверджувати, що вона, зазвичай, мала міжнародний характер. Це був найплідніший період у житті діяча. Природний хист до дипломатичного ведення переговорів з представниками чехословацького уряду давав можливість успішно виконувати завдання української еміграції в партійній, науковій, освітній, фінансовій та інших сферах.

М. Шаповал «Загальна соціологія»

М. Шаповал «Соціологія українського відродження»

Журналістська діяльність М. Шаповала

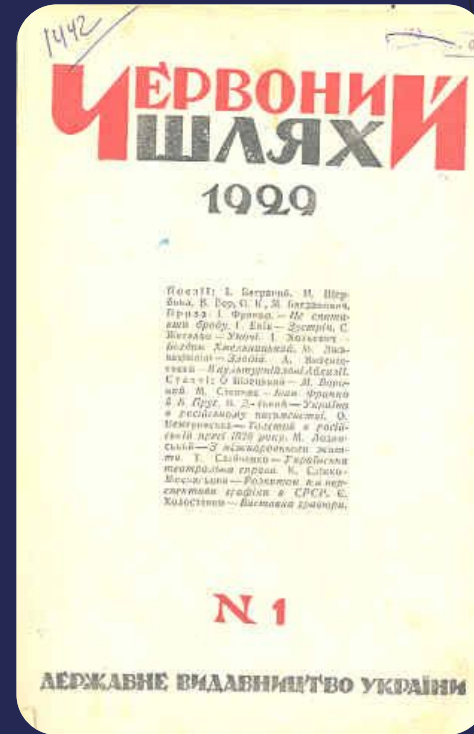
Важливе місце у творчому доробку М.Ю.Шаповала займала журналістська діяльність, у якій здобутки були вагомими й цінними як на той час, такими актуальними залишаються вони й для сьогоденного читача. Саме у публіцистиці чи не найбільш повно М.Шаповал виклав свої громадянські почуття, торкнувся важливих подій сучасності, передбачав майбутнє України.

Важливим етапом журналістської діяльності Микити Шаповала слід назвати організацію і редагування в еміграції щомісячного журналу «Нова Україна», який почав виходити в Празі з 1922 року. Співзасновниками та співредакторами «Нової України» були Микита Шаповал та Володимир Винниченко - два видатні українські державотворці, письменники й журналісти.

На сторінках «Нової України» опубліковано багато власних творів Микити Шаповала: «Нова Україна», «Новітнє яничарство», «Голод на Україні і проблема націй», «Господарська відбудова України», «Шевченко» і ряд інших.

М.Ю.Шаповал часто публікувався в інших емігрантських виданнях - як українських, так і російських, що виходили в Празі.

Журнали, редаговані Микитою Шаповалом, мали відповідний позитивний вплив не тільки за кордоном, а й у більшовицькій Україні. Так, через рік після виходу «Нової України» у Харкові починає видаватись літературно-громадський журнал «Червоний шлях». Це був період потепління для українських літераторів.

МИКИТА ШАПОВАЛ – ВИДАТНИЙ ПРОСВІТИТЕЛЬ І ПЕДАГОГ

У науковому світі Микита Шаповал отримав визнання як вчений-соціолог. Йому, першому з українців, присвоюють науковий ступінь доктора соціології (березень 1929 р.) і наукове звання професора. Створений і керований Шаповалом Український соціологічний інститут (1924 р.) стає лідером соціологічної науки світового рівня. Таке визнання не випадкове.

Він постійно підкреслював необхідність ґрунтовної підготовки молодих українців до роботи в новій Україні. Для цього потрібний теоретичний матеріал, виходячи з досвіду минулої боротьби України, з глибоким аналізом існуючої ситуації в тогочасній Україні.

Тому одна за іншою з'являються його статті і книги.

Як охарактеризувала ідіостиль Микити Шаповала в аспекті психопоетики Тетяна Єщенко

(кандидат філологічних наук)

Об'єктивно-психологічний рівень мовної особистості М. Шаповала

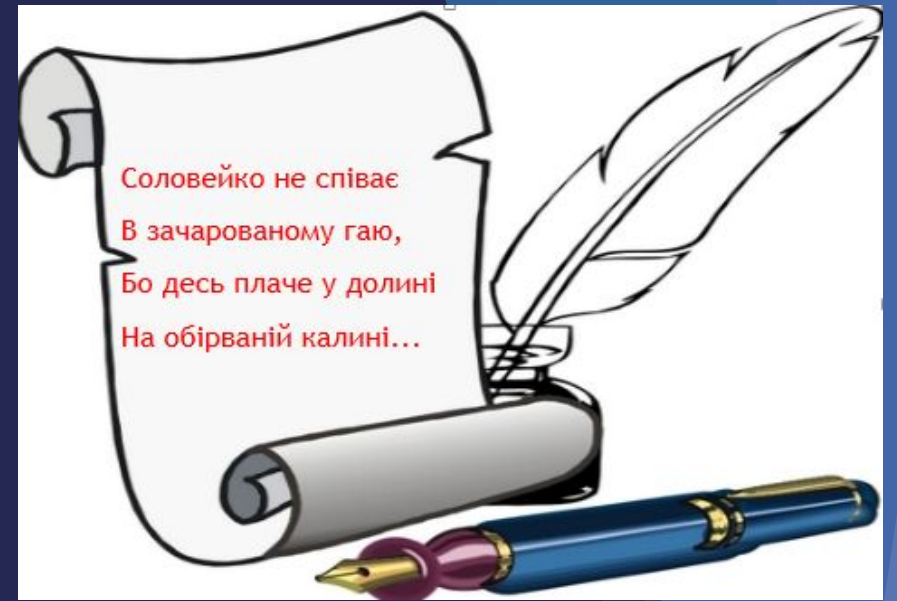
Національне відродження, доля українського народу для М. Шаповала були реальним життям, жертвною і наполегливою працею. Яку б посаду він не обіймав - від лісничого, шахтаря, підпоручика долітератора, публіциста, доктора соціології, провідного вченого-державотворця, кожен його крок наближав відродження Вільної України. Не випадково ключовими поняттями першої половини минулого століття стали слова-концепти: "воля", "мрія", "незалежність", "доля", "життя", "поступ". Домінантними вони є і у творчості поета.

Приклади ілюструють, що процес авторського метафоро-утворення перетворюється на акт утвердження індивідуального світорозуміння, репрезентує його самобутність, специфіку пріоритетно-мовних зацікавлень у лексиконі, утілює властиву йому світоглядну концепцію світу

Микита Шаповал. Поезія

Суб'єктивно-психологічний рівень мовної особистості Микити Шаповала пов'язаний, перш за все, з його психосоціотипом, оскільки ідіостиль – це різновид творчої мовленнєвої діяльності, своєрідний тип мовомислення, спосіб лінгвальної поведінки індивіда в різних колективно усвідомлених ситуаціях спілкування.

«Соловейко не співає...», М. Шаповал

Згідно з класифікацією психолога К. Юнга, мовну особистість М.Шаповала кваліфікуємо здебільшого як е к с т р а в е р т а, оскільки його увага переважно зосереджена на зовнішньому світі - довкіллі. Підтвердженням останнього є численна кількість етнонімів, через які репрезентовано культурологічний концепт "Україна" - поле, степ, ліс, Чорне море, Мар'їна гора, Серебрянський ліс, Карпати, смерека, осока, пісня, думи, Вкраїна, хата, Дніпро, Сіверський Дінець, село, соловейко, гай, долина, калина, зорі, місяць, українська ніч, вечірня зоря. Яскравим прикладом викладеного вище є вірш «Соловейко не співає...»

МІЙ РІДНИЙ КРАЙ

Мій рідний край — пахуче поле,
Мій рідний край — цвітучий май,
Моя журба, моя неволя,
Чорний рани біль, страшний одчай.

Мої невиспівані звуки,
І листя жовте з квітника,
Благально в гору зняті руки,
Перед нападом хижака.

Мій рідний край — слова дитячі,
Мій рідний край — думки старі,
І промінь ранішній неначе,
І світ вечірньої зорі...
1917.

За характером відчуттів Микита Юхимович письменником візуального, а не акустичного типу. У зв'язку з цим, поетичний "текст" М.Шаповала здебільшого постає як "світ" (за Ю.Лотманом). Мовний простір письменника сконструйований в адекватних системах і його варто розглядати як своєрідну «фотографію», ідентичну картину дійсності, збудовану за допомогою мовно-зображувальних засобів.

В умовах різкої зміни ставлення чехословацького уряду до української еміграції в 1928 році М.Шаповал зініціював створення Української Народної Ради, яку й очолив, випрацювавши засади її діяльності. Серед основних завдань цієї організації М. Шаповал поставив ведення переговорів з урядом щодо повернення частини українських емігрантів – абсолювентів вищих навчальних закладів – на працю до Підкарпатської Русі.

М. Шаповал

Як голова Закордонного Комітету УПСР М. Шаповал успішно представляв свою партію на конференціях Міжнародного Соціалістичного Бюро в Парижі у 1925 і 1926 рр. та у Франкфурті-на-Майні 1929 р., під час роботи яких піднімав питання щодо умов створення єдиного пролетарського фронту, обстоював права самовизначення націй і права національних меншостей у межах програми міжнародної політики українських есерів.

Використавши науковий метод у виробленні нової програми Української партії соціалістів-революціонерів, в основу якого М. Шаповал поклав особливості української дійсності, він визначив головну мету партії – створення Трудової Української Республіки, соборної і незалежної.

Список літератури:

1. В.Оліфіренко. Уроки правди і добра.—Донецьк, 1995.
2. В.Терещенко. Микита Шаповал—велетень із Донбасу.—Артемівськ, 2001
3. Енциклопедія українознавства : Словникова частина : [в 11 т.] / Наукове товариство імені Шевченка ; гол. ред. проф., д-р Володимир Кубійович. — Париж ; Нью-Йорк : Молоде життя ; Львів ; Київ : Глобус, 1955—2003.;
4. Миронець Н.М. М.Шаповал про національне відродження та державність. – С. 160.
5. Політологія. Кінець ХІХ – перша половина ХХ ст.: Хрестоматія / За ред

6. Шаповал М. Щоденник: У 2 т. – Нью-Йорк, 1958. – Т. 1.

7. Шаповал М. Минувшина і будуччина Української визвольної боротьби (промова на роковини Української революції в Празі 12 листопада 1920 р.) [Текст] / М.

8. Шаповал // Київська старовина. – 1993. – №5. – С. 41-44.

9. Шаповал М. Новітнє яничарство [Текст] / М. Шаповал // Нова Україна. – 1922. – № 8. – С. 3-7.

10. Шаповал М. Соціологія українського відродження [Текст] / М. Шаповал. – К.: Україна, 1994. – 45 с.

11. Шаповал М.Ю. Загальна соціологія [Текст] / М.Ю. Шаповал. – К.: Укр. Центр духовної культури, 1996.